

*Котловий Сергій Анатолійович*  
*к.пед.н., доцент, доцент кафедри соціальних технологій,*  
*Нацевич Євгенія Петрівна*  
*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої*  
*освіти спеціальності Спеціальна освіта*  
*Житомирський державний університет імені Івана Франка*

## **ДО ПРОБЛЕМИ СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗНМ**

Умовами повноцінного сенсорного розвитку дітей дошкільного віку є цілеспрямоване ознайомлення з властивостями предметів, кольорами, геометричними фігурами та їхніми формами, а також формування вмінь розпізнавати й узагальнювати ці ознаки. Важливим є розвиток здатності визначати колір, форму, величину предметів шляхом зорового, тактильного, рухового та мовленнєвого обстеження, здійснювати їх порівняння та коректно використовувати у мовленні слова-назви ознак і величин. Такі характеристики є типовими для дітей із нормотиповим розвитком.

Натомість дослідження науковців засвідчують, що у дітей із порушеннями мовлення спостерігаються також відхилення у формуванні сенсорної сфери. Зокрема, встановлено тісний взаємозв'язок між мовленнєвими порушеннями та недостатністю сенсорного розвитку. Це зумовлює необхідність глибшого вивчення проблеми сенсорного розвитку дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ) [1; 2].

За даними дослідників, у багатьох дітей із мовленнєвими порушеннями фіксуються труднощі координації рухів, порушення рівноваги, недостатня диференційованість дрібної моторики та артикуляційних рухів. Узагальнення напрацювань у галузі логопедії, спеціальної психології та нейропсихології дає підстави стверджувати, що поєднання ЗНМ із несформованістю сенсорного досвіду ускладнює повноцінне пізнання дитиною навколишнього світу [3].

Розглядаючи особливості сенсорного розвитку крізь призму мовленнєвих порушень, варто зазначити, що при алалії (моторній або сенсорній) порушуються процеси програмування та сприймання мовлення внаслідок

органічного ураження мовленнєвих зон кори головного мозку. За моторної алалії збережене розуміння зверненого мовлення поєднується з різким порушенням його продукції; за сенсорної - істотно страждає розуміння мовлення оточуючих, що ускладнює засвоєння мовленнєвих зразків. Важливим є відмежування алалії як первинного порушення від вторинних мовленнєвих розладів при інтелектуальних чи слухових порушеннях [2].

Несформованість просторових уявлень і регулювальної функції мовлення у дітей із ЗНМ зумовлює труднощі взаємодії з однолітками, ускладнює планування ігрових дій та дотримання правил. Навіть у спільній грі їхня діяльність є нетривалою, недостатньо організованою та підпорядкованою єдиному задуму.

Науковці наголошують, що корекційна робота має бути спрямована не лише на вдосконалення артикуляційної моторики, фонематичного слуху та правильної звуковимови, а й на формування здатності диференціювати звуки, будувати речення з опорою на наочність, уживати слова відповідно до мовних норм, супроводжувати дії мовленням із позначенням кольору, форми, положення предметів.

Оптимізація сенсорного розвитку, за умови системного корекційного навчання, позитивно впливає на мовленнєве становлення дитини. Розвиток моторики, формування сенсорних еталонів і достатній рівень рухової активності активізують пізнавальні процеси, сприяють накопиченню сенсорного досвіду та закріпленню мовленнєвих умінь.

Ефективними засобами розвитку звуковимови й сенсомоторики є ігрові методи, усна народна творчість, театралізована діяльність, самостійне складання дітьми діалогів і монологів, використання наочності та зразкового мовлення педагога. Добре дібрані вправи й ігри відповідно до вікових та індивідуальних особливостей сприяють формуванню сенсомоторних навичок, розвитку уваги, збагаченню словника та становленню граматичної й зв'язної сторін мовлення.

Отже, сенсорний розвиток є базисом формування вищих психічних функцій - сприймання, пам'яті, уваги, мислення та мовлення. У дітей із мовленнєвими порушеннями він характеризується несформованістю сенсорних еталонів, труднощами розуміння мовлення й орієнтування у наочному матеріалі. Тому оптимізація сенсорного та мовленнєвого розвитку через цілеспрямовано дібрані сенсорні й моторні ігри є важливим напрямом професійної діяльності педагога та логопеда у роботі з дошкільниками із ЗНМ.

#### **Список використаних джерел**

1. Кашук В. Сутність сенсорного розвитку сучасної дитини віку. Вісник *Інституту розвитку дитини*. 2015. № 6.
2. Малікова Ю. В. Сенсорне виховання у спадщині видатних педагогів минулого. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського* : зб. наукових праць. Одеса: ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2015. № 3-4. С. 151–153.
3. Меренкова Р. В. Формування сенсорно-пізнавальної компетентності дітей дошкільного віку засобами LEGO-конструювання. Запоріжжя, 2015. 24 с.